

VARIA

Ks. WOJCIECH GUZEWICZ

KOŚCIOŁY I PARAFIE DIECEZJI EŁCKIEJ (CZEŚĆ 6)

W kolejnej części cyklu *Kościół i parafia diecezji ełckiej* zaprezentowane zostaną ośrodki kościelne z terenu miasta Ełku, tj. Chrystusa Sługi, bł. Karoliny Kózkówny, Najświętszej Maryi Panny Królowej Apostołów, św. Jana Apostoła i Ewangelisty, św. Tomasza Apostoła, Ducha Świętego oraz Opatrzności Bożej. Wszystkie powstały pod koniec lat 80. albo na początku lat 90. XX w., są więc ośrodkami stosunkowo młodymi. Tworzyli je zarówno biskupi warmińscy (do 25 marca 1992 r.), jak i ełccy (od 25 marca 1992 r.).

Ełk (Chrystusa Sługi)

Parafia pw. Chrystusa Sługi w Ełku została utworzona 1 lipca 1989 r. na mocy dekretu biskupa warmińskiego Edmunda Piszczka. Nowa parafia objęła wieś i kolonię Konieczki oraz powstające osiedle Konieczki, wyłączone z parafii św. Wojciecha w Ełku (warto pamiętać, iż zaraz po wojnie tereny te należały nie do parafii św. Wojciecha, lecz do parafii Najświętszego Serca Jezusowego w Ełku). Obecnie należy ona do dekanatu pw. Miłosierdzia Bożego w Ełku i jest jego siedzibą (w skład dekanatu wchodzi siedem parafii: Chełchy, pw. Chrystusa Króla w Ełku, pw. NMP Królowej Apostołów w Ełku, pw. Opatrzności Bożej w Ełku, Kalinowo, Pisanica, Prawdziska). Urząd proboszcza i organizację parafii powierzono ks. Mieczysławowi Brzósce, dotychczasowemu wikariuszowi parafii św. Wojciecha w Ełku.

14 września 1989 r. bp Józef Wysocki poświęcił krzyż, a 10 grudnia tegoż roku tymczasową kaplicę, która miała służyć parafii do czasu wybudowania właściwej świątyni. Wnętrze kaplicy wyłożono płytami gipsowymi, elementy dekoracyjne wykonano z drewna. Prezbiterium, lekko podwyższone, urządzone skromnie. Na jego ścianie zawieszono duży krzyż drewniany, po prawej stronie krzyża wmontowano tabernakulum, po lewej umieszczono napis: „Syn Człowieczy

nie przyszedł, aby Mu służyło, lecz aby służyć”. Na początku XXI w. wraz z wybudowaniem nowej świątyni kaplica ta została rozebrana.

Budowę kościoła parafialnego prowadzono w latach 1992–2001. Pierwsza Msza św. w nowo wybudowanym kościele odbyła się na Boże Narodzenie 2001 r. 29 października 2005 r., na zakończenie peregrynacji obrazu Jezusa Miłosiernego w diecezji ełckiej, bp Jerzy Mazur ustanowił kościół Chrystusa Sługi w Ełku – Diecezjalnym Sanktuarium Miłosierdzia Bożego. Kościół został poświęcony 16 września 2012 r. (bp Jerzy Mazur).

Całość utrzymana jest w stylu współczesnym, murowana. Prezbiterium, znajdujące się w części północnej kościoła, zostało nieznacznie wysunięte i zamknięte trójkątem. Dwie kaplice boczne, usytuowane naprzeciw siebie w przęśle przed prezbiterium, zaznaczają w rzucie kościoła kształt krzyża greckiego. Całkowita długość obiektu sakralnego wynosi 45,5 m, a szerokość 26,6 m. Powierzchnia zabudowy osiąga 1020 m², powierzchnia użytkowa 791,5 m², a kubatura (wraz z piwnicami) 2275 m³. Dominantę fasady stanowi biała wieża zwieńczona białym krzyżem na tle masywnej bryły kościoła.

Kościół ma wewnątrz o układzie trójnawowym, bazylikowym, z apsydą na rzucie prostokąta. Nawy oddzielone są od siebie sześcioma słupami o średnicy 70 cm (trzy słupy w nawie wschodniej oraz trzy w nawie zachodniej). W centrum kościoła znajduje się obraz Jezusa Miłosiernego. Na ścianie prezbiterialnej umieszczono trzy ikony: Ostatnią Wieczerzę, Ukrzyżowanie oraz Umycie nóg (wszystkie pochodzą z 2008 r.). W roku 2009 namalowano i erygowano Drogę Krzyżową. Z kolei w 2012 r. wykonano elewację zewnętrzną kościoła wraz z mozaiką Jezusa Chrystusa Pantokratora nad wejściem głównym. Równocześnie namalowano cztery ikony w ołtarzach bocznych. Obraz św. Jana Pawła II w ołtarzu bocznym, Apostołów Bożego Miłosierdzia (obok św. Siostry Faustyny Kowalskiej i bł. ks. Michała Sopoćki) wprowadzono w 2014 r. W kościele znajduje się wiele malowideł ściennych, nawiązujących w swej wymowie do historii Zbawienia. Ołtarz główny, ołtarze boczne, ambona i miejsce przewodniczenia wykonano z marmuru, podobnie jak posadzkę w kościele.

Budynek plebanii, piętrowy, zbudowano na rzucie prostokąta o wymiarach 29,5 m na 14 m na przełomie XX w. i XXI w. Wykonano go z cegły, technologią tradycyjną.

Parafia nie posiada własnego cmentarza grzebalnego, wierni chowani są najczęściej na cmentarzach komunalnych w Ełku i Bartoszach.

Według danych z 1992 r. parafia pw. Chrystusa Króla liczyła ponad 4 tys. wiernych. W 1997 r. do parafii należało ponad 6,5 tys. wiernych, natomiast w 2017 r. – ok. 5,8 tys. Obszar parafii tworzą dziś ulice: Bahrkego, „Bora” Komorowskiego, Dobrzańskiego, „Grotta” Roweckiego, Kolonia, Konieczki, Nowa, Okulickiego, Pileckiego, Piwnika „Ponurego”, Podhorskiego, Witosa, Sikorskiego (nr. 15 i 19).

Od momentu powstania parafii obowiązki proboszcza pełni ks. Mieczysław Brzóska. W pracy duszpasterskiej pomaga mu kilku wikariuszy. Z parafii pochodzą m.in. ks. dr Andrzej Kakareko, ks. Cezary Rozmus, ks. Szymon Szajko

CRL, ks. Marek Gutowski, ks. Paweł Lenda, ks. Rafał Przestrzelski CRL, ks. Arkadiusz Gutowski, ks. Damian Dobrydno.

J. Sikora, *Z cyklu: Z wizytą w parafii Chrystusa Sługi w Elku*, „Martyria” 2002, nr 2, s. 12, 24; M. Brzóska, *Sanktuarium Diecezjalne Bożego Miłosierdzia w Elku*, „Martyria” 2006, nr 1, s. 4; W. Guzewicz, *Parafie Elku i okolic: Parafia pw. Chrystusa Sługi w Elku*, „Elk i my” 2007, nr 5, s. 13; tenże, *Kościół i parafia ziemi elckiej*, Elk 2008, s. 35–39; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2012. Stan z 15 września 2012 r. w roku Jubileuszu XX-lecia istnienia Diecezji Elckiej*, pod red. A. Skowrońskiego i in., Elk 2012, s. 227–229; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2017: w roku Jubileuszu XXV-lecia istnienia Diecezji Elckiej. Stan na 1 października 2017 r.*, [opr. M. Maczan], Elk 2017, s. 116.

Elk (Bł. Karoliny Kózkówny)

Myśl o utworzeniu parafii pw. bł. Karoliny Kózkówny w Elku pojawiła się w pierwszej połowie 1991 r. W liście z 1 czerwca bp Edmund Piszcz, ówczesny ordynariusz warmiński, zwrócił się z prośbą do ks. Andrzeja Zienkiewicza, wikariusza w Elblągu, o przyjęcie stanowiska proboszcza parafii. Napisał m.in.: „Serdecznie proszę o wyrażenie zgody kanonicznej na objęcie stanowiska proboszcza parafii pw. bł. Karoliny Kózkówny w Elku, na Osiedlu Grunwaldzkim, którą mam zamiar powołać do życia z dniem 1 lipca 1991 r.”. Teren parafii został wyłoniony z części parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Elku. W chwili utworzenia parafia liczyła ok. tysiąc wiernych. Obecnie wchodzi ona w skład dekanatu pw. Świętej Rodziny w Elku.

Z początku parafia nie dysponowała własną świątynią ani żadnym innym zapleczem gospodarczym, stąd Msze św. oraz inne sakramenty sprawowano zazwyczaj w świątyni pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Elku. Tylko w okresie letnim ustawiano na działce wydzierżawionej od miasta ołtarz polowy i sprawowano przy nim Msze św. Wznoszenie tymczasowej kaplicy, zaprojektowanej przez p. Zenona Sobola, technika budowlanego, rozpoczęto po wakacjach 1991 r. Zbudowano ją z pustaków, miała 17 m długości, 11 m szerokości i 4,5 m wysokości (do sufitu). Powierzchnia użytkowa kaplicy wynosiła 192 m². Ta kaplica służyła wiernym aż do roku 2014.

Istniejący obecnie kościół parafialny wznoszono w latach 2006–2014. Zaprojektował go p. Andrzej Chwalibóg z Białegostoku. 6 lipca 2008 r. miało miejsce pobłogosławienie i wmurowanie kamienia węgielnego, a sześć lat później, tj. 13 września 2014 r. – poświęcenie kościoła i konsekracja ołtarza. Obu wydarzeniom przewodniczył biskup elcki – Jerzy Mazur.

Bryła świątyni w swoim ogólnym zarysie nawiązuje do jednonawowych kościołów gotyckich. Jej fasada posiada symetrycznie umieszczoną wieżę z dzwonem (obecnie trwa dokończenie budowy wieży). Szerokość obiektu wynosi ok. 20 m, długość – 33 m, a wysokość wieży wraz z krzyżem – 39 m. Powierzchnia użytkowa kościoła sięga 1043 m², a kubatura 17 100 m³. Od strony zachodniej, bezpośrednio przy ścianie tylnej ołtarzowej, znajduje się dom parafialny, składający się z trzech kondygnacji.

Kościół posiada jedną nawę zakończoną prezbiterium oraz dwa ołtarze boczne (jeden poświęcony Miłosierdziu Bożemu, a drugi Świętej Rodzinie). W centrum ołtarza głównego znajduje się figura Chrystusa Zmartwychwstałego, a nieco poniżej – tabernakulum. Po obu stronach figury, jak też w bocznych ścianach prezbiterium, znajdują się malowidła ściennie przedstawiające świętych, wśród których odnaleźć można m.in. bł. Karolinę Kózkównę – patronkę parafii i kościoła. Nad kruchtą wejścia głównego znajduje się empora chóru (na emporze malowidło ściennie pt. „Ostatnia Wieczerza”).

Parafia nie posiada własnego cmentarza grzebalnego, wierni chowani są najczęściej na cmentarzach komunalnych w Ełku i Bartoszach.

W 1997 r. do parafii należało ok. 1100 katolików, natomiast w 2017 r. – ok. 1000. W skład parafii wchodzi pięć miejscowości: Chruściele, Mącze, Szarejki, Szarek oraz Ełk (ulice: Danusi, Długosza, Jagienki, Juranda, Królowej Jadwigi, Książąt Mazowieckich, Księcia Witolda, Księżnej Anny, Maćka z Bogdańca, Zamkowa, Zawiszy Czarnego, Zbyszka z Bogdańca) i Osiedle „Podgrodzie”.

Pierwszym rządcą parafii był ks. Andrzej Zienkiewicz (1991–1992), a następnie: ks. Marian Szczęśny (1992–1993), ks. Stanisław Suwała CR (1993–1994), ks. Krzysztof Gieglis (1994–2016), ks. dr Dariusz Zalewski (2016–2022) oraz ks. dr Wojciech Kotarski (od 2022 r.). Z parafii pochodzą m.in. ks. Mirosław Mścichowski i ks. Przemysław Przekop.

J. Sikora, *Z cyklu: Z wizytą w parafii bł. Karoliny Kózkówny w Ełku*, „Martyria” 2001, nr 4, s. 12, 24; W. Guzewicz, *Parafie Ełku i okolic: Parafia pw. bł. Karoliny Kózkówny [w Ełku]*, „Ełk i my” 2006, nr 5, s. 16; tenże, *Kościół i parafia ziemi ełckiej*, Ełk 2008, s. 29–33; *Schematyzm Diecezji Ełckiej 2012. Stan z 15 września 2012 r. w roku Jubileuszu XX-lecia istnienia Diecezji Ełckiej*, pod red. A. Skowrońskiego i in., Ełk 2012, s. 238–241; *Schematyzm Diecezji Ełckiej 2017: w roku Jubileuszu XXV-lecia istnienia Diecezji Ełckiej. Stan na 1 października 2017 r.*, [opr. M. Maczan], Ełk 2017, s. 115.

Ełk (Najświętszej Maryi Panny Królowej Apostołów)

Parafia pw. Najświętszej Maryi Panny Królowej Apostołów została erygowana 1 lipca 1991 r. przez biskupa warmińskiego Edmunda Piszczka. Wydzielono ją z parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Ełku. Zgodnie z dekretem biskupim granice parafii miały biec wzdłuż ulic Sikorskiego i Kajki oraz torów kolejowych. W chwili powstania parafia liczyła niespełna 6 tys. wiernych. Pierwszym jej proboszczem i organizatorem został ks. Jerzy Owsianka, dotychczasowy wikariusz parafii św. Jana Chrzciciela w Piszku.

7 lipca 1991 r. odprawiono Mszę Świętą przy ołtarzu polowym oraz wzniesiono i poświęcono pamiątkowy krzyż w miejscu przewidzianym na świątynię. W niecałe trzy miesiące później parafia otrzymała pozwolenie z Urzędu Miasta w Ełku na budowę kaplicy. Działkę pod kościół uzyskała w ramach rewindykacji ze Skarbu Państwa, w drodze zamiany za ziemię odebraną parafii św. Wojciecha w Ełku w okresie stalinizmu. Budowę kaplicy rozpoczęto 1 października 1991 r., a już 15 grudnia tegoż roku odprawiono w niej pierwszą Mszę św. Poświęcenia

objektu dokonał bp Józef Wysocki na Boże Narodzenie 1991 r. Obecnie parafia wchodzi w skład dekanatu elckiego pw. Miłosierdzia Bożego.

Świątynia pw. NMP Królowej Apostołów została zbudowana z pustaków i cegieł na fundamencie z betonu zbrojonego. Jej projektodawcą był p. inż. W. Ćwirko, a uzupełnienie architektoniczne wykonał p. inż. W. Kowalczyk. Całość ma 23 m długości i 16 m szerokości. Powierzchnia użytkowa obiektu wynosiła 230 m². W 2000 r. dobudowano skrzydło domu parafialnego, a następnie wieżę o wysokości 24 m oraz przedsionek. Kościół został wzniesiony i wykończony w stylu współczesnym, jego dekorację stanowią głównie czerwona cegła i drewno (można doszukiwać się tu motywów góralskich).

Jest to kościół jednonawowy, o ścianach z czerwonej cegły. Wewnątrz – centralne miejsce zajmuje prezbiterium, a w nim duży (5 m) krzyż z figurą Ukrzyżowanego. Po stronie północnej znajduje się tabernakulum stalowe, wmurowane w ścianę, obudowane i udekorowane drewnem. Po stronie południowej wisi obraz olejny p. J. Kubasa przedstawiający Matkę Bożą w otoczeniu Apostołów (scena Zesłania Ducha Świętego). Zwieńczenie prezbiterium stanowi drewniany napis z Dziejów Apostolskich (rozdział 1, werset 14): „Trwali jednomyślnie na modlitwie z Maryją matką Jezusa”. Powyższy tekst podtrzymują płaskorzeźby aniołów. W kaplicy znajdują się dwa ołtarze boczne: ku czci św. Maksymiliana Marii Kolbego oraz Chrystusa Miłosiernego. Przy ołtarzu bocznym „Jezu ufam Tobie!” odbywa się całodobowe wystawienie i adoracja Najświętszego Sakramentu.

Plebania to budynek murowany, jednopiętrowy, z zagospodarowanym poddaszem, na planie prostokąta (22 m x 9 m), przylegający bezpośrednio do świątyni od strony wschodniej. Powstał na początku lat 90. ubiegłego stulecia.

W 1997 r. do parafii należało ok. 7 tys. katolików, natomiast w 2017 r. – 3500. Terytorialnie parafia obejmuje dziś następujące ulice: Grodzieńską, Kajki (nr. 2, 4 (szkoła), nr. parzyste 6–34), Korczaka, Sikorskiego (nr. 1, 3, 5 (szkoła), 5a (bursa), 7 (szkoła), 7a (bursa), 9, 11), Warszawską i Wileńską.

Parafia nie posiada własnego cmentarza grzebalnego, wierni chowani są najczęściej na cmentarzach komunalnych w Elku i Bartoszach.

Pierwszym proboszczem parafii był ks. Jerzy Owsianka (1991–2018), obecnie jest nim ks. Jerzy Galiński (od 2018 r.). Oprócz proboszcza w parafii pracuje jeszcze kilku innych księży. Z parafii pochodzą: ks. Dariusz Smoleński, ks. Jarosław Sutula, ks. dr Arkadiusz Orzeł, ks. Marcin Chodorowski CRL, ks. Tomasz Masłowski, ks. Tomasz Zieliński SDB oraz ks. Robert Wielgat.

M.A., *Elk – parafia pw. Najświętszej Marii Panny Królowej Apostołów – nad jeziorkiem*, „Martyria” 1995, nr 3, s. 7; W. Wielgat, *Inauguracja wieczystej adoracji Najświętszego sakramentu*, „Martyria” 1999, nr 1, s. 9; W. Guzewicz, *Parafie Elku i okolic: Parafia pw. NMP Królowej Apostołów [w Elku]*, „Elk i my” 2006, nr 6, s. 16; tenże, *Kościół i parafie ziemi elckiej*, Elk 2008, s. 53–57; J. Sikora, *Z wizytą w parafii NMP Królowej Apostołów w Elku*, „Martyria” 2009, nr 11, s. 10, 24; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2012. Stan z 15 września 2012 r. w roku Jubileuszu XX-lecia istnienia Diecezji Elckiej*, pod red. A. Skowrońskiego i in., Elk 2012, s. 241–243; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2017: w roku Jubileuszu XXV-lecia istnienia Diecezji Elckiej. Stan na 1 października 2017 r.*, [opr. M. Maczan], Elk 2017, s. 119.

Elk (Św. Jana Apostoła i Ewangelisty)

Parafia pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Elku została wyłoniona z terenu parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Elku i wchodzi obecnie w skład dekanatu elckiego pw. Świętej Rodziny. Kanonicznie erygował ją 1 lipca 1991 r. bp Edmund Piszcz, jeszcze w ramach diecezji warmińskiej.

Do końca września 1991 r. Msze św. niedzielne odprawiane były na placu przy krzyżu, poświęconym 10 lipca tegoż roku przez bpa Józefa Wysockiego. Później kult sprawowano w niewielkiej tymczasowej kaplicy, którą rozebrano w 1992 r. Wznoszenie nowej kaplicy rozpoczęto we wrześniu 1991 r., a zakończono na początku 1993 r. (pierwsza Msza św. odbyła się tu 19 grudnia 1992 r.). Zbudowano ją z cegły czerwonej (tzw. dziurawki), z prostokątnymi (w kształcie krzyża) oknami zakończonymi trójkątnym szczytem oraz witrażowym okrągłym oknem od strony południowo-zachodniej. Długość kaplicy wynosiła 31 m, szerokość nawy 9,9 m, wysokość do sklepienia 9,98 m, wysokość wieżyczki 12 m. Wewnątrz znajdowały się trzy ołtarze: w centralnej części świątyni zawieszony był dębowy krzyż (dzieło miejscowego artysty Sergiusza Liwiencewa), ikona Matki Boskiej Bolesnej z 1935 r. (malarz: Wiktor Czudzinowicz) oraz tabernakulum. Jeden z ołtarzy bocznych poświęcony był Miłosierdziu Bożemu, a drugi św. Janowi Apostołowi i Ewangelście oraz Matce Bożej. Z chwilą wybudowania kościoła kaplica przeznaczona została na salki parafialne oraz pomieszczenia Caritas.

Starania o wzniesienie kościoła parafialnego czyniono już od roku 2001. Z biegiem czasu wykonano projekt świątyni, zrobiono ekspertyzy geologiczne miejsca, na którym miała ona stać, zalano ławy i postawiono nawy boczne z filarami. Architektem nowego kościoła był p. prof. Andrzej Miklaszewski z Warszawy. 24 maja 2008 r. wmurowano kamień węgielny, a sześć lat później, tj. 4 czerwca 2014 r. – odbyła się uroczystość pobłogosławienia kościoła i ołtarza. Obu wydarzeniom przewodniczył bp Jerzy Mazur.

Kościół zbudowano z czerwonej cegły obłożonej klinkierem. Ma on następujące wymiary: długość – 32 m, szerokość – 17 m, wysokość do sklepienia – 17 m. Na osi nawy głównej usytuowana jest 30-metrowa wieża z kruchtą i głównym wejściem. Elewacja zachodnia (prezbiterialna) – dwuosiowa, zamknięta absydą. Kościół został osadzony na dwudziestu dziewięciu żelbetonowych palach o średnicy 80 i 100 centymetrów. Umiejscowiony jest na zboczu pradawnej, dziś zasypanej, rzeki. Pale sięgają w głąb ziemi od dziewięciu do dwiętnastu metrów.

Prezbiterium znajduje się na trójstopniowym podwyższeniu i jest zakończone półokrągłą absydą, w której umieszczono tabernakulum z emblematami eucharystycznymi. Nad środkową częścią prezbiterium wisi duży drewniany krzyż z pasyjką. W dolnej części krzyża znajduje się symbol Baranka. W kościele są też dwa ołtarze boczne: jeden poświęcony Miłosierdziu Bożemu, a drugi – św. Janowi Apostołowi i Ewangelście oraz Matce Bożej z obrazami (oba ołtarze zostały przeniesione ze starej kaplicy).

Plebania (9,90 m × 8,20 m) jest zbudowana z cegły czerwonej (tzw. dziurawki) i przylega bezpośrednio do byłej kaplicy od strony południowo-zachodniej.

Parafia nie posiada własnego cmentarza grzebalnego, wierni chowani są najczęściej na cmentarzach komunalnych w Elku i Bartoszach.

W 1997 r. do parafii należało ok. 5400 katolików, natomiast w 2017 r. – ok. 4000. Teren parafii wyznaczają dziś ulice: Gdańska, Gizewiusza, Konopnickiej, Mickiewicza (nr. nieparzyste 15–39), Moniuszki, Piłsudskiego (nr. nieparzyste), Sikorskiego (nr. 8, 10, 10a, 12, 12a, 14), Świackiego „Sępa”, Toruńska i Wawelska (część do ul. Mickiewicza).

Pierwszym proboszczem parafii był ks. Ryszard Gwiazdowski (1991–2000). W 2000 r. funkcję tę przejął ks. dr Jan Skorupski. Obok proboszcza w parafii pracuje jeszcze od jednego do dwóch innych księży. Z parafii pochodzą m.in. ks. Bogdan Łukuć CRL, ks. Jacek Krzewicki CRL, o. Kazimierz Popławski OSB, s. Danuta Niklińska MChr, s. Konsolata Małkiewicz OSB, s. Lucja Popławska OEC.

M. Szczęsny, *Parafia św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Elku na osiedlu przy stadionie*, „Martyria” 1994, nr 12, s. 5; L. Dobrzycki, *Matka Boska Bolesna w parafii św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Elku*, „Martyria” 2004, nr 9, s. 12; W. Guzewicz, *Parafie Elku i okolic: Parafia pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty [w Elku]*, „Elk i my” 2006, nr 8, s. 16; tenże, *Kościół i parafie ziemi elckiej*, Elk 2008, s. 65–69; J. Sikora, *Z wizytą w parafii NMP Królowej Apostołów w Elku*, „Martyria” 2009, nr 11, s. 10, 24; *Pod płaszczem Maryi Matki Bolesnej. 20 lat parafii św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Elku*, opr. T. Białous, L.Z. Dobrzycki, Elk 2011; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2012. Stan z 15 września 2012 r. w roku Jubileuszu XX-lecia istnienia Diecezji Elckiej*, pod red. A. Skowrońskiego i in., Elk 2012, s. 233–235; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2017: w roku Jubileuszu XXV-lecia istnienia Diecezji Elckiej. Stan na 1 października 2017 r.*, [opr. M. Maczan], Elk 2017, s. 121.

Elk (Św. Tomasza Apostoła)

Parafię pw. św. Tomasza Apostoła w Elku utworzył biskup warmiński Edmund Piszcz 1 lipca 1991 r. Powstała ona z terenów parafii pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Elku. Organizację i prowadzenie parafii powierzono ks. Jarosławowi Dąbrowskiemu, dotychczasowemu wikariuszowi w Pasłęku. Obecnie parafia wchodzi w skład dekanatu pw. Świętej Rodziny w Elku.

Z początku parafia nie dysponowała własnym obiektem kultu na terenie miasta, toteż jej życie liturgiczne koncentrowało się wokół kaplicy filialnej pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Mołdziach, urządzonej jeszcze w latach 80. ubiegłego wieku przez kanoników regularnych z Elku. Chrzty, śluby i pogrzeby sprawowano natomiast nadal w kościele pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Elku. Od 6 października 1991 r. zaczęto odprawiać Msze św. w pomieszczeniu wynajętym w Zespole Szkół nr 1 (przez trzy dni w tygodniu, w piątek, sobotę i niedzielę, kiedy w szkole nie było zajęć).

Kaplicę pw. św. Tomasza Apostoła w Elku zaczęto wznosić 2 czerwca 1992 r. Prace przy jej budowie postępowały na tyle szybko, że już dwa miesiące później odprawiono tu pierwszą Mszę św. Poświęcenia obiektu dokonał bp Wojciech Ziemia 5 grudnia 1992 r. Kaplica ta służyła wiernym do 2012 r., została rozebrana w październiku 2021 r.

Świątynia była zbudowana z drewniano-metalowych płyt i miała następujące wymiary: 16 m długości, 10 m szerokości i 5,80 m wysokości. Jej powierzchnia użytkowa wynosiła 160 m², kubatura zaś – 720 m³. Do kaplicy dobudowana została plebania o powierzchni użytkowej 172 m². Centralne miejsce w kaplicy zajmowało prezbiterium, a w nim trzypółmetrowy krzyż z figurą Chrystusa Ukrzyżowanego, figurą Matki Bożej Fatimskiej oraz metalowym tabernakulum. W kaplicy były też dwa ołtarze boczne: św. Tomasza Apostoła oraz Miłosierdzia Bożego.

Nowy obiekt sakralny został zaplanowany na początku XXI w. W 2007 r. poświęcono plac pod przyszły kościół, umieszczono na nim figurę św. Józefa i rozpoczęto systematyczną zbiórkę pieniędzy na planowaną budowę. Z kolei w 2008 r. powstał projekt świątyni autorstwa – p. Andrzeja Chwaliboga, a 19 sierpnia 2009 r. rozpoczęto budowę zespołu sakralnego, tzn. kościoła i budynków przykościelnych, plebanii i sal do spotkań duszpastersko-edukacyjno-kulturalnych. Trzy lata później, tj. 24 grudnia 2012 r. odprawiono w nowej kaplicy (tj. sali parafialnej, która do czasu zbudowania kościoła będzie służyła jako obiekt sakralny) pierwszą Mszę Świętą. Centralne miejsce w kaplicy zajmuje prezbiterium, a w nim przeniesiony ze zlikwidowanej kaplicy krzyż z figurą Chrystusa Ukrzyżowanego, metalowe tabernakulum (u stóp krzyża) oraz figura Matki Bożej Fatimskiej. W kaplicy znajdują się także dwa ołtarze boczne: św. Tomasza Apostoła oraz Miłosierdzia Bożego (oba zostały przeniesione ze starej kaplicy).

Na terenie parafii znajduje się kaplica filialna w Mołdziach. Zajmuje ona część murowanego budynku mieszkalnego o wymiarach: 10 m długości, 10 m szerokości i 5 m wysokości. Własnością parafii są tu jeszcze dwa pomieszczenia: salka oraz zakrystia. W centrum tej kaplicy, na ścianie głównej, zawieszony jest duży drewniany krzyż z figurą Chrystusa oraz obraz Matki Bożej Częstochowskiej.

Plebania powstała wraz kompleksem zabudowy na początku XXI w. Jest murowana, piętrowa i przylega bezpośrednio do tymczasowej kaplicy (docelowo: sali parafialnej).

Parafia nie posiada własnego cmentarza grzebalnego, wierni chowani są najczęściej na cmentarzach komunalnych w Elku i Bartoszach.

W 1997 r. do parafii należało 1900 katolików, natomiast w 2017 – ok. 4300. Obecnie do parafii należy 13 miejscowości: Bartosze, Bienie, Buniaki, Chrzanowo, Guzki, Judziki, Lepaki Duże, Lepaki Małe, Mołdzie, Rękusy, Siedliska, Talusy i Elk (ulice 11-go Listopada, Asnyka, Baczyńskiego, Brzechwy, Kajki (nr. 1, 1a, 3, 5, 7, 9), Miłosza, Tuwima), a także klasztor Sióstr Karmelitanek Bosych w Witynach.

Od momentu powstania do chwili obecnej proboszczem parafii jest ks. Jarosław Dąbrowski. Pomaga mu w duszpasterstwie od jednego do kilku innych księży. Z parafii pochodzi m.in. ks. Piotr Grygo.

J. Sikora, *Z wizytą w parafii św. Tomasza Apostoła w Elku*, „Martyria” 2005, nr 1, s. 9, 24; W. Guzewicz, *Parafie Elku i okolic: Parafia pw. św. Tomasza Apostoła [w Elku]*, „Elk i my” 2006, nr 7, s. 16; tenże, *Kościół i parafie ziemi elckiej*, Elk 2008, s. 77–81; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2012. Stan z 15 września 2012 r. w roku Jubileuszu XX-lecia istnienia Diecezji Elckiej*, pod red. A. Skowrońskiego i in., Elk 2012, s. 253–255; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2017: w roku Jubileuszu XXV-lecia istnienia Diecezji Elckiej. Stan na 1 października 2017 r.*, [opr. M. Maczan], Elk 2017, s. 124.

Elk (Ducha Świętego)

Parafię pw. Ducha Świętego w Elku erygował biskup elcki Wojciech Ziemba 1 lipca 1992 r. Wyłoniono ją z terenu parafii św. Wojciecha w Elku. Zadanie organizacji parafii oraz urząd proboszcza powierzono ks. Andrzejowi Gajewskiemu, dotychczasowemu wikariuszowi katedralnemu. Obecnie parafia należy do dekanatu pw. Matki Bożej Fatimskiej w Elku.

Nowo utworzona parafia nie dysponowała świątynią ani żadnymi innymi budynkami. Przez pierwsze miesiące Msze św. sprawowano w Szkole Podstawowej nr 7 w Elku, natomiast chrzty, pogrzeby i śluby w kościele katedralnym. 10 lipca 1992 r. proboszcz otrzymał decyzję Urzędu Miasta o lokalizacji tymczasowej kaplicy na terenie byłego Państwowego Ośrodka Maszynowego. Miesiąc później rozpoczęto wykopy pod kaplicę, którą ukończono jeszcze we wrześniu tego samego roku. Poświęcenia jej dokonał 25 października 1992 r. bp Wojciech Ziemba.

Kaplica, zbudowana z pustaków i cegły, miała 30 m długości, 9 m szerokości i 10 m wysokości. W prezbiterium umieszczono drewniany ołtarz i ambonę. Na ścianie głównej znajdował się obraz z 1992 r., przedstawiający Zesłanie Ducha Świętego, poniżej zaś było tabernakulum. Oprócz ołtarza głównego kaplica posiadała dwa ołtarze boczne: Chrystusa Miłosiernego i Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Kaplica była czynna do 2016 r., po czym ją rozebrano i zrobiono na tym miejscu parking.

Od 1998 r. wznoszony jest kościół parafialny według projektu p. Andrzeja Chwaliboga z Białegostoku – w zamyśle architektonicznym neogotyck ma zostać połączony tu ze współczesnością. Kościół zbudowany został na fundamentach żelbetowych z betonu B-15, a jego kubatura sięga 15 600 m³. Przybliżone wymiary świątyni są następujące: długość 48 m, szerokość 36 m, wysokość nawy głównej 18 m. Wieżę zaplanowano na 54 m wysokości. W pierwotnym założeniu kościół miał wyglądać nieco inaczej (architektura kościoła zmieniana była kilkakrotnie). Warto dodać, iż obecna bryła jest nieco skrócona, a planowana ściana frontowa zamiast murowanej zastąpiona została szklaną, z kolei z projektowanych dwóch wież wybudowana zostanie tylko jedna. W prezbiterium znajduje ołtarz główny. Dominantą jest tu tabernakulum, które zostało wkomponowane w ognisty język Ducha Świętego. Po jego jednej stronie umieszczono rzeźby: św. Wojciecha, św. Brunona z Kwerfurtu oraz św. Stanisława, a po drugiej – św. Jana Pawła II, św. Siostry Faustyny oraz bł. ks. Michała Sopoćki. Powyżej tabernakulum znajduje się drewniany krzyż z Chrystusem Ukrzyżowanym, a nieco wyżej gołębica – symbol Ducha Świętego. Projekt ołtarza wykonał p. prof. Wincenty Kućma z Krakowa. Uroczystego pobłogosławienia i oddania kościoła dokonał bp Jerzy Mazur 15 maja 2016 r.

Plebania została złączona z bryłą kościoła (przylega doń od strony wschodniej). Jest to budynek murowany, piętrowy, oddany do użytku na początku XXI w.

Parafia nie posiada własnego cmentarza grzebalnego, wierni chowani są najczęściej na cmentarzach komunalnych w Elku i Bartoszach.

W 1997 r. do parafii należało blisko 9200 katolików, natomiast w 2017 r. – ok. 7000. Teren parafii tworzą dziś ulice: Cmentarna, Dąbrowskiej, E. Plater,

Kilińskiego, Kochanowskiego, Kopernika, Korsaka, Koszykowa, Krzywa, Kwiatowa, Matejki, Nałkowskiej, Norwida, Piękna, Prusa, Reja, Targowa, Towarowa, Wańkowicza, Wyspiańskiego i Zapolskiej.

Od chwili powstania parafii jej proboszczem jest ks. Andrzej Gajewski. W pracy pomaga mu kilku wikariuszy. Z parafii pochodzą m.in. ks. Henryk Dąbrowski, ks. Paweł Piekarowicz, ks. Krzysztof Pawlukowski SDB, ks. Krzysztof Plak i ks. Kamil Borys.

M. Szczęsny, *Parafia pw. Ducha Świętego w Elku*, „Martyria” 1992, nr 12, s. 4, 15; tenże, *Parafia Ducha Świętego w Elku*, „Martyria” 1995, nr 11, s. 12–13; J. Sikora, *Z cyklu: Z wizytą w parafii Ducha Świętego w Elku*, „Martyria” 2002, nr 7–8, s. 12, 24; W. Guzewicz, *Parafie Elku i okolic: Parafia pw. Ducha Świętego [w Elku]*, „Elk i my” 2006, nr 9, s. 16; J. Sikora, *Duch Święty będzie górował nad Elkiem*, „Martyria” 2008, nr 7–8, s. 6; W. Guzewicz, *Kościół i parafie ziemi elckiej*, Elk 2008, s. 41–43; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2012. Stan z 15 września 2012 r. w roku Jubileuszu XX-lecia istnienia Diecezji Elckiej*, pod red. A. Skowrońskiego i in., Elk 2012, s. 230–232; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2017: w roku Jubileuszu XXV-lecia istnienia Diecezji Elckiej. Stan na 1 października 2017 r.*, [opr. M. Maczan], Elk 2017, s. 117.

Elk (Opatrzności Bożej)

Parafię pw. Opatrzności Bożej w Elku powołał biskup elcki Wojciech Ziemba dekretem z 4 lipca 1992 r. Teren jej został wydzielony z dwóch parafii: pw. św. Chrystusa Sługi w Elku oraz pw. św. Jana Apostoła i Ewangelisty w Elku. Dziś ośrodek ten należy do dekanatu elckiego pw. Miłosierdzia Bożego.

Na początku parafia nie dysponowała własną świątynią ani żadnymi innymi budynkami, stąd też przez pierwsze dwa miesiące Mszę św. odprawiano w sali gimnastycznej Szkoły Podstawowej nr 6 w Elku. 15 sierpnia 1992 r. parafia podpisała z Przedsiębiorstwem Usług Komunalnych w Elku umowę o użyczenie na czas nieokreślony budynku magazynowego przy ulicy Suwalskiej 38. Po uzyskaniu zgody w krótkim czasie magazyn ten został przebudowany na tymczasową kaplicę oraz mieszkanie proboszcza, a już 18 października 1992 r. kaplica została poświęcona i oddana do użytku liturgicznego parafii. Równocześnie otwarto kaplicę w Szeligach, gdzie nabożeństwa odprawiano wyłącznie w niedzielę (głównie było to w okresie letnim).

Kaplica przy ulicy Suwalskiej 38 miała żelbetonową konstrukcją, a jej wymiary były następujące: długość – 33 m, szerokość – 9 m, wysokość do sklepienia – 6 m. Centralne miejsce zajmowało prezbiterium, a w nim znajdowały się znacznych rozmiarów krzyż z figurą Ukrzyżowanego Chrystusa, tabernakulum oraz figura Matki Bożej Fatimskiej. W kaplicy były też dwa ołtarze boczne: pw. Miłosierdzia Bożego z obrazem Jezusa Miłosiernego i figurą św. Antoniego oraz pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy z obrazem Maryi i figurą św. Józefa.

W 2000 r. zostały położone fundamenty pod nowy kościół parafialny. Uroczystego wmurowania kamienia węgielnego dokonał bp Edward Samsel 26 maja 2002 r. Projekt kościoła wykonał p. Kazimierz Grządka z Olsztyna (architektura współczesna). Nabożeństwa w kościele odbywają się od 28 października 2007 r., tj. od momentu pobłogosławienia obiektu przez biskupa diecezji – Jerzego Mazura.

Kościół, utrzymany w stylu współczesnym, został zbudowany z cegły. Jest on jednonawowy, na planie krzyża łacińskiego o ściętych ramionach. Na przecięciu ramion wznosi się jednokondygnacyjna wieża na planie kwadratu, przykryta dachem namiotowym, zwieńczonym wieżyczką na planie kwadratu i krzyżem na szczycie. Całkowita długość kościoła wynosi 38 m, szerokość 30 m, wysokość do sklepienia 12 m, wysokość wieży – 20 m.

Część prezbiterialna od nawowej oddzielona jest trzema arkadami. Na ścianie centralnej w prezbiterium umieszczono krzyż w rozecie, a pod nim obraz Ostatniej Wieczerzy i tabernakulum. W oknach zamontowano witraże (2013), m.in. św. Stanisława Biskupa i Męczennika, św. Teresy z Kalkuty, św. Maksymiliana Marii Kolbego, bł. Marianny Biernackiej oraz św. Jadwigi. W bocznej kaplicy, na ścianie północnej, widzimy obraz Matki Bożej Ostrobramskiej, a na ścianie wschodniej – obraz Jezusa Miłosiernego.

Plebania została zbudowana w latach 1994–1998. Usytuowano ją w pobliżu kościoła, po jego północno-zachodniej stronie. Okazały obiekt o powierzchni sięgającej ok. 650 m² składa się z dwóch części, plebanijnej i katechetyczno-pastoralnej, powiązanych ze sobą łącznikiem.

Parafia nie posiada własnego cmentarza grzebalnego, wierni chowani są najczęściej na cmentarzach komunalnych w Elku i Bartoszach.

W 1997 r. do parafii przynależało ok. 3300 katolików, w 2017 r. natomiast – ok. 3000. Parafię tworzą dziś dwie wsie (Buczki i Szeligi) oraz część Elku (ulice: Augustowska, Bema, Broniewskiego, Brzozowa, Bursztynowa, Jaćwinków, Krakowska, Kraszewskiego, Krzemowa, Lwowska, Łąkowa, Łukasiewicza, Malmeda, Mazurska, Miodowa, Nadrzeczna, Nektarowa, Ogrodowa, Owocowa, Podmiejska, Poprzeczna, Powstańców Śląskich, Przemysłowa (od ronda do wiaduktu), Rzemieślnicza, Sadowa, Sezamkowa, Sienkiewicza, Sikorskiego (od nr. 20 do nr. 38b), Skłodowskiej, Słoneczna, Sportowa, Staszica, Sucharskiego, Suwalska, Śląska, Tęczowa, Traugutta, Warmińska, Wąski Tor, Zielona i Żelazna).

W latach 1992–2016 proboszczem był ks. Jan Ostrowski, a po nim funkcję objął ks. dr Jerzy Szorc (od 2016 r.). Proboszczowi pomaga w duszpasterstwie zwykle jeden lub dwóch innych kapłanów. Z parafii pochodzi m.in. ks. Łukasz Różycki.

J. Sikora, *Z cyklu: Z wizytą w parafii Opatrzności Bożej w Elku*, „Martyria” 1999, nr 5, s. 12, 24; J. Ostrowski, *Religijność katolicka miasta Elk na przykładzie parafii Opatrzności Bożej. Studium teologiczno-pastoralne na przykładzie badań własnych*, Warszawa 2000 [mps BUKSW]; W. Guzewicz, *Parafie Elku i okolic: Parafia pw. Opatrzności Bożej [w Elku]*, „Elk i my” 2007, nr 3, s. 9; tenże, *Kościół i parafie ziemi elckiej*, Elk 2008, s. 59–63; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2012. Stan z 15 września 2012 r. w roku Jubileuszu XX-lecia istnienia Diecezji Elckiej*, pod red. A. Skowrońskiego i in., Elk 2012, s. 248–249; *Schematyzm Diecezji Elckiej 2017: w roku Jubileuszu XXV-lecia istnienia Diecezji Elckiej. Stan na 1 października 2017 r.*, [opr. M. Maczan], Elk 2017, s. 120.

BIBLIOGRAFIA

- Guzewicz W., *Diecezja elcka w zarysie (1992–2012)*, Elk 2012.
- Guzewicz W., *Katalog duchowieństwa diecezji elckiej. Zmiany administracyjno-personalne w latach 1992–2017*, Elk 2018.
- Guzewicz W., *Kościół i parafie ziemi elckiej*, Elk 2008.
- Guzewicz W., *Kościół na ziemi elckiej po II wojnie światowej (1945–1989). Struktura i uwarunkowania*, „Rocznik Elcki” 3(2006) [druk: 2007], s. 72–98.
- Guzewicz W., *Przemiany administracyjne Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce na przełomie XX i XXI wieku i powstanie diecezji elckiej*, w: *Ukraina – Polska – Unia Europejska. Ze studiów nad przekształceniami ustrojowymi na przełomie XX i XXI wieku*, pod red. H. Strońskiego, J. Gołoty, O. Krasińskiego, Lwów–Olsztyn–Ostrołęka 2014, s. 257–263.
- Guzewicz W., *Sanktuaria diecezji elckiej*, Elk 2011.
- Guzewicz W., *Talent i trud. Potencjał naukowy duchowieństwa diecezji elckiej w latach 1992–2017*, Olsztyn 2021.
- „Przeszłość jest to dziś, tylko cokolwiek dalej”. 20. rocznica powstania diecezji elckiej, pod red. W. Guzewicza, Elk 2012.
- „Przeszłość natchnieniem dla teraźniejszości”. *Symposium historyczne i świętowojeckowe Elk, 20–22 kwietnia 1994 r.*, pod red. K. Brzostka i in., Elk 1996.
- Schematyzm Diecezji Elckiej 2012. Stan z 15 września 2012 r. w roku Jubileuszu XX-lecia istnienia Diecezji Elckiej*, pod red. A. Skowrońskiego i in., Elk 2012.
- Schematyzm Diecezji Elckiej 2017: w roku Jubileuszu XXV-lecia istnienia Diecezji Elckiej. Stan na 1 października 2017 r.*, [opr. M. Maczan], Elk 2017.

CHURCHES AND PARISHES OF THE DIOCESE OF ELK (PART 6)

SUMMARY

The article presents seven parishes and churches from the area of the city of Elk. They are: Christ the Servant, Bl. Karolina Kózkówna, the Blessed Virgin Mary, Queen of the Apostles, St. John the Apostle and Evangelist, St. Thomas the Apostle, the Holy Spirit and God's providence.

KEYWORDS: Elk, Diocese of Elk, Catholic Church